

ІННОВАЦІЙНА ЕКОНОМІКА:

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Міжуніверситетська колективна монографія

Випуск 3

За редакцією
д.е.н., доц. О. М. Коваленко
д.е.н., проф. Є. І. Масленнікова

Херсон
ОЛДІ-ПЛЮС
2018

УДК 330.341.1
М 315

Рекомендовано до друку Вченою радою Одеського національного університету імені І.І. Мечникова (протокол № 4 від 30 листопада 2018 р.)
Рекомендовано до друку Вченою радою Одеського національного політехнічного університету (протокол № 3 від 23 жовтня 2018 р.)

Рецензенти:

Мізюк Богдан Михайлович – доктор економічних наук, професор Львівського торговельно-економічного університету Центральної спілки споживчих товариств України, завідувач кафедри туризму та готельно-ресторанної справи;

Левченко Олександр Миколайович – доктор економічних наук, професор Центральноукраїнського національного технічного університету, проректор з наукової роботи, академік Академії економічних наук України;

Окландер Тетяна Олегівна – доктор економічних наук, професор Одеської державної академії будівництва та архітектури, завідувач кафедри економіки та підприємництва

Інноваційна економіка: теоретичні та практичні аспекти : монографія
М 315 Вип. 3 / О.М. Коваленко, Є.І. Масленніков, Е.А. Кузнецов, Ю.М. Сафонов, С.В. Філіппова та ін. ; за ред. д.е.н., доц. О.М. Коваленко, д.е.н., проф. Є.І. Масленнікова. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2017. – 634 с.

ISBN 978-966-289-192-8

У міжуніверситетській колективній науковій монографії розглянуто: теоретико-методологічні та практичні аспекти інноваційної економіки в умовах трансформаційних змін. У монографії представлені результати наукових досліджень та наукові позиції дослідників різних університетів України. В монографії започатковано наукову дискусію для науковців та практиків в галузях економіки, управління та адміністрування, щодо розвитку інноваційної економіки.

Міжуніверситетська колективна наукова монографія буде корисною для докторантів, аспірантів, магістрів, науковців, керівників підприємств, які досліджують проблеми інноваційної економіки.

Монографія підготовлена в рамках НДР: «Макроекономічне планування та управління системою вищої освіти України: філософія і методологія» (державний реєстраційний номер 0117U002531, період виконання НДР 2017-2019 рр.); «Соціальна відповідальність бізнесу та інституціональні новації» (державний реєстраційний номер 0114U001555, період виконання 2014-2018 рр.).

УДК 330.341.1

ISBN 978-966-289-192-8

© О.М. Коваленко, Є.І. Масленніков, Е.А. Кузнецов,
Ю.М. Сафонов, С.В. Філіппова та ін., 2018

РОЗДІЛ 40 РЕЗУЛЬТАТИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ ТА ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ	540
<i>д.е.н., доцент Волощук Л.О.</i> <i>Одеський національний політехнічний університет</i> <i>аспірантка Носовець О.І.</i> <i>Одеський національний політехнічний університет</i>	
РОЗДІЛ 41 АНАЛІТИЧНИЙ ОБЛІК ДОХОДІВ ВІД НАДАННЯ РІЄЛТОРСЬКИХ ПОСЛУГ	573
<i>д.е.н., доцент Волощук Л.О.</i> <i>Одеський національний політехнічний університет</i> <i>старший викладач Пар'єва О.О.</i> <i>Одеський національний політехнічний університет</i> <i>старший викладач Пар'єва Н.О.</i> <i>Одеський національний політехнічний університет</i>	
РОЗДІЛ 43 ФОРМУВАННЯ МЕРЕЖЕВОЇ КОНЦЕПЦІЇ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ТЕОРІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ	586
<i>д.е.н., професор Горняк О.В.</i> <i>Одеський національний університет імені І.І. Мечникова</i> <i>аспірант Прокоф'єв О.А.</i> <i>Одеський національний університет імені І.І. Мечникова</i>	
РОЗДІЛ 44 ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕРСОНАЛУ З УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ	610
<i>д.е.н., професор Філіппова С.В.</i> <i>Одеський національний політехнічний університет</i> <i>к.е.н., доцент Черкасова С.О.</i> <i>Одеський національний політехнічний університет</i>	
РОЗДІЛ 45 ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРИ ФОРМУВАННІ СТРУКТУРИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ДЛЯ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ	624
<i>к.е.н., доцент Гоголь М.М.</i> <i>Одеський національний університет імені І.І. Мечникова</i>	

РОЗДІЛ 40

РЕЗУЛЬТАТИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ ТА ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ

*д.е.н., доцент,
завідувач кафедри обліку, аналізу та аудиту,
Одеський національний політехнічний університет
Волощук Л.О.*

*аспірантка кафедри обліку, аналізу та аудиту,
Одеський національний політехнічний університет
Носовець О.І.*

Інноваційний шлях розвитку все частіше у виступах економістів, представників влади, політиків визнається основним і єдино здатним вивести українську промисловість з кризи. Інновації розглядаються як вирішальний чинник підвищення конкурентоспроможності продукції як на внутрішньому ринку, так і за кордоном; відновлення застарілого виробничого обладнання, зростання попиту на висококваліфікований персонал, який був витіснений зі своїх робочих місць у зв'язку з різким скороченням виробництва.

Очевидно, що вироблення державної науково-технічної політики вимагає формування адекватної інформаційної бази, що відбиває стан інноваційного потенціалу, масштаби і тенденції інноваційних процесів у різних сферах економіки. Саме це викликало необхідність виділення статистики інновацій в окрему галузь статистичного спостереження [1].

Головною метою діяльності будь-якого підприємства є досягнення максимальної ефективності роботи, а це неможливо без якісного управління, що є творчим процесом, який ґрунтується на виважених

рішеннях, прийнятих на основі інформації, і відображає реальний стан справ на підприємстві. Головна інформаційна база будь-якого суб'єкта господарювання – це звітність підприємства, яка накопичується і використовується для аналізу, планування, прогнозування і т.ін. Тому саме повна та достовірна інформація про умови та результати діяльності підприємства при вирішенні господарських питань має вирішальне значення.

Для прийняття адекватних управлінських рішень в інноваційній діяльності необхідні дані, які відповідають певним правилам, вимогам і нормам. Як наслідок, процес підготовки та складання звітів щодо інноваційної діяльності повинен бути організований відповідно до законодавства та забезпечувати користувачів повною, об'єктивною, неупередженою інформацією про стан інноваційної діяльності окремого підприємства, регіону та країни в цілому. Отже, статистична звітність є провідною категорією, що покликана забезпечити користувачів інформацією щодо інноваційного розвитку і створити умови для ефективної та цілеспрямованої роботи підприємства в інноваційній сфері.

Питання формування інформаційної бази підприємства потребують особливої уваги з боку і учасників цього процесу, і користувачів, а це на сьогодні практично відсутнє. Тому неможливо повною мірою провести детальний логічний аналіз і виявити слабкі та сильні сторони суб'єкта господарювання щодо його інноваційної діяльності.

Узагальнення наукових досліджень свідчить про те, що процес формування інформаційної бази щодо результатів інноваційної діяльності недостатньо розглянуто та досліджено в Україні. Практично всі наукові праці стосовно даної проблеми містять певні рекомендації та окремі пропозиції. Відсутність наукового обґрунтування системних підходів щодо забезпечення управлінських рішень в інноваційній діяльності інформаційною базою зумовлюють необхідність розробки комплексу заходів, спрямованих на вирішення означених проблем та їх подальшої конкретизації з урахуванням ринкових умов.

Формування системи аналітичних даних щодо інноваційної діяльності має будуватися на основі сполучення різноманітних форм і включати цілий комплекс взаємозалежних видів статистичного спостереження, що різняться за часом і періодичністю обстеження залежно від досліджуваного аспекту (або мети) інноваційної діяльності [2]. Основу

даної системи складає щорічна статистична звітність, що включає основні кількісні показники інноваційної діяльності.

Набір публікованих даних щодо інноваційної діяльності охоплює досить широке коло відомостей з питань інноваційної активності промислових підприємств в частині науково-дослідної діяльності та впровадження її результатів, інноваційної продукції та витрат за технологічними інноваціями. Характеристика публікацій статистичної інформації щодо науки, технології та інновації в Україні подано в табл. 1.

Інноваційна діяльність зосереджена, головним чином, на підприємствах промисловості, оскільки саме тут реалізуються нові розробки як дослідних організацій, так і безпосередньо самих підприємств. Впливи інновацій на результати діяльності промислових підприємств простягаються від впливу на продаж і розмір ринкового сегмента до змін продуктивності та ефективності. У зв'язку з цією обставиною вони стали головним об'єктом збору статистичної інформації про інновації.

Важливими проявами на галузевому та національному рівнях є зміни міжнародної конкурентоспроможності та загальної продуктивності факторів виробництва, поширення знань про інновації на рівні підприємств і збільшення обсягу знань, циркулюючих в мережах [3], досягнення чого забезпечують інноваційно-активні підприємства. В Рекомендаціях зі збору та аналізу даних з інновацій, прийнятих ОЕСР в м. Осло в 1992 р., їм приділено особливу увагу.

Таблиця 1. Характеристика публікації статистичної інформації щодо науки, технології та інновації в Україні

Публікації	Назва	Охоплення
1	2	3
Статистичні збірники	Наука та інноваційна діяльність в Україні	Частина I. Інноваційна діяльність промислових підприємств
		Інноваційна активність та кількість промислових підприємств за напрямками проведених інновацій
		Розподіл загального обсягу витрат та кількість промислових підприємств за напрямками інноваційної діяльності
		Розподіл загального обсягу та кількість промислових підприємств за джерелами фінансування інноваційної діяльності

Продовження таблиці 1

1	2	3
		Впровадження інновацій на промислових підприємствах
		Кількість впроваджених нових технологічних процесів та найменувань інноваційних видів продукції на промислових підприємствах
		Обсяг реалізованої інноваційної продукції на внутрішній та зовнішній ринки та кількість промислових підприємств – реалізаторів
		Кількість придбаних та переданих нових технологій (технічних досягнень) в Україні та за її межами та підприємств за формами придбання та передання
		Частина II. Обстеження інноваційної діяльності в економіці України (за міжнародною методологією)
		Інноваційна активність підприємств
		Розподіл кількості працюючих
		Розподіл обсягу реалізованої продукції
		Розподіл реалізованої інноваційної продукції (товарів, послуг), підприємствами з технологічними інноваціями, за рівнем новизни
		Розподіл обсягу витрат на технологічні інновації за видами витрат
		Розподіл підприємств з технологічними інноваціями: за напрямками інноваційної діяльності; що мали партнера з інноваційної співпраці, за місцем розташування партнерів; за найбільш важливими джерелами інформації для інноваційної діяльності; які отримували державну фінансову допомогу для інноваційної діяльності; за найбільш важливими інноваційними цілями при розробці та впровадженні інноваційної продукції або процесів
		Підприємства, що впроваджували організаційні та/або маркетингові інновації
		Міжнародне порівняння інноваційної активності підприємств переробної промисловості
	Україна в цифрах	Кількість спеціалістів та обсяг наукових та науково – технічних робіт, виконаних власними силами організацій (підприємств), за видами
		Кількість наукових організацій за галузями наук та регіонами
		Обсяг наукових та науково – технічних робіт, виконаних власними силами організацій (підприємств), за галузями наук та регіонам

Продовження таблиці 1

1	2	3
	Україна в цифрах	<p>Розподіл спеціалістів з науковими ступенями, зайнятих в економіці, за віковими групами за статтю</p> <p>Впровадження інновацій на промислових підприємствах</p> <p>Частка промислових підприємств, що займалися інноваціями; впроваджували інновації за типами інновацій за регіонами впродовж трьох років; за типами інновацій за видами діяльності впродовж трьох років</p> <p>Кількість промислових підприємств, що реалізовували інноваційну продукцію: за регіонами; за видами діяльності</p> <p>Кількість підприємств, створених та використаних передових технологій: за регіонами; за видами економічної діяльності</p> <p>Кількість винаходів, корисних моделей та промислових зразків, використаних у діяльності підприємств України: за регіонами; за видами економічної діяльності</p>
Доповіді	<p>Наукова та науково – технічна діяльність в Україні</p> <p>Фахівці вищої кваліфікації України</p>	<p>Розподіл кількості організацій, які виконували наукові та науково-технічні роботи, за галузями наук</p> <p>Кількість працівників наукових організацій за категоріями персоналу</p> <p>Розподіл кількості дослідників за статтю і віком</p> <p>Розподіл загального обсягу фінансування наукових та науково-технічних робіт в Україні за джерелами</p> <p>Кількість виконуваних наукових та науково-технічних робіт за напрямками</p> <p>Винахідницька діяльність наукових організацій</p> <p>Кількість фахівців вищої кваліфікації в економіці України за статтю</p> <p>Розподіл фахівців вищої кваліфікації за віком і статтю, кваліфікацією та регіонами, за установами та вченими званнями</p> <p>Частка фахівців вищої кваліфікації: які були авторами (співавторами) наукових праць та заявок на отримання ОППВ, за галузями наук; які володіють іноземними мовами, за рівнем володіння; міграція</p>

Продовження таблиці 1

1	2	3
	Створення та використання передових технологій та об'єктів права інтелектуальної власності на підприємствах України	Кількість підприємств, які займалися створенням і використанням передових технологій та ОПІВ, використанням раціоналізаторських пропозицій, за видами економічної діяльності за видами економічної діяльності та регіонами
		Кількість створених передових технологій та кількість охоронних документів на ОПІВ у створених технологіях за видами економічної діяльності та за видами технологій
	Інноваційна діяльність промислових підприємств України	Обсяг інноваційних витрат в абсолютних показниках та структурному розмежуванні
		Кількість інноваційно-активних промислових підприємств в абсолютних показниках та структурному розмежуванні
		Обсяг реалізованої інноваційної продукції за типами інновацій в абсолютних показниках та структурному розмежуванні
Обстеження інноваційної діяльності в економіці України за трирічний період	Розподіл підприємств за типами інновацій та кількістю працюючих	
	Розподіл підприємств за три роки за типами інновацій та видами економічної діяльності	

Складено авторами на засадах [3 – 13]

Порівняння визначень інноваційно-активного підприємства в зазначеному міжнародному положенні та вітчизняних статистичних стандартах оцінки інноваційної діяльності, наведено в табл. 2.

У 2015 році в результаті внесення змін до Методичних положень зі статистики інновацій та складу державних статистичних спостережень зі статистики інноваційної діяльності були скасовані № 1-інновація(річна) і № 1 НН (одноразова) та введені № 1-інновація (один раз на два роки) і № ІНН (один раз на два роки) з позачерговим проведенням обстеження за ними. В результаті, незважаючи на незмінність

Таблиця 2. Порівняльна характеристика визначення поняття «інноваційно-активне підприємство» за міжнародними та вітчизняними стандартами

Керівництво Осло, «Рекомендації зі збору та аналізу даних з інновацій»	Методологічні положення зі статистики інноваційної діяльності
Інноваційно-активним підприємством є підприємство, яке під час обстеження у своєму активі мало інноваційну діяльність, включаючи триваючу і припинену. Іншими словами, підприємства, що проводили в період обстеження будь-яку діяльність, пов'язану зі створенням інновацій, визнаються інноваційно-активними незалежно від того, чи привела ця діяльність до реальної появи інновації	Інноваційно-активне підприємство – підприємство, що в період обстеження займалося діяльністю, пов'язаною зі створенням інновацій, незалежно від того, чи привела така діяльність до реального впровадження інновацій.

Складено авторами на засадах [3, 14]

визначення інноваційно-активних підприємств, підвищилася інформативність статистичних викладок щодо розміру витрат на досліджуваний вид діяльності, проте залишаються не врахованими стадії інноваційного процесу, рівень його завершеності для повнішої оцінки результативності та ефективності впровадження нових розробок, видів зносу інновацій або втрати ними ознак інноваційності, залишається неохопленою сфера нетехнологічних інновацій.

Порівняльна характеристика нових та старих форм статистичного спостереження щодо інноваційної діяльності подана у табл. 3.

Основні для статистичного обстеження інноваційної діяльності в Україні зміни в розглянутих формах звітів торкнулися періодичності подання з метою співставлення показників рівня провадження даного виду діяльності наукового та комерційного характеру з іншими країнами, наближення вітчизняної статистики до міжнародної з метою коректності та достовірності порівняння та оцінки. З форми № 1-інновація вилучено анкетне опитування, що за результатом не знижує інформативності поданого звіту. Присутня зміна часу реєстрації даних з поточної на періодичну. Розширився діапазон обстежуваних підприємств за переліком респондентів в частині охоплення в розрізі видів економічної діяльності.

Таблиця 3. Порівняльна характеристика форм державного статистичного спостереження зі статистики інноваційної діяльності підприємств в Україні

Характеристика		Державні спостереження	
Форма	№ ІПН (стара форма)	№ ІПН (нова форма)	№ І-інновація (стара форма)
Назва	Обстеження інноваційної діяльності підприємства	Обстеження інноваційної діяльності промислового підприємства	
Період подання	Одноразова	Один раз на два роки	Один раз на рік
Мета	Отримання якісних статистичних даних, що характеризують інноваційну діяльність та зставні з відповідними даними країн Європи	Отримання статистичної інформації щодо кількості інноваційно активних підприємств, обсягів витрат і фінансування їхніх робіт, а також результатів діяльності протягом року	
Вид державного статистичного спостереження:			
• за ступенем охоплення одиниць	Несуцільне вибіркове		Несуцільне основного масиву
• за часом ресстрації даних	Періодичне		Поточне
Організаційна форма	Статистична звітність		
Спосіб проведення	Документальний облік		
Одиниця спостереження	Підприємство		
Респондент державного статистичного спостереження	Юридичні особи, основний вид економічної діяльності яких за КВЕД – 2010 належить до розділів: 05–09, 10–33, 35, 36–39, 46, 49–53, 58, 61, 62, 63, 64–66, 71.	Юридичні особи	Юридичні особи та їх відокремлені підрозділи, які здійснюють промислову діяльність незалежно від основного виду діяльності
Результати	Первинна й узагальнена інформація щодо: <ul style="list-style-type: none"> • продуктивних, процесових, організаційних та маркетингових інновацій; • витратів на інновації; • інноваційних цілей; • джерел інновацій; • співпраці з іншими підприємствами (організаціями) в контексті інноваційної діяльності; • чинників, що перешкоджають інноваційній діяльності; • використання методів стимулювання нових ідей та творчих підходів серед співробітників тощо 	Первинна й узагальнена інформація за видами витрат; <ul style="list-style-type: none"> • витрат на інновації за видами витрат, джерелами фінансування; • впровадження нової або вдосконаленої продукції за рівнем інноваційності; • кількості впроваджених інноваційних видів продукції за видами; • обсягу реалізованої інноваційної продукції; • кількості впроваджених у виробництво нових технологічних процесів (нових або вдосконалених методів обробки або виробництва продукції) за видами. 	

Джерело: складено на засадах[3]

Частина питань анкетного типу, впровадження яких в українську статистичну практику викликає найбільші труднощі, виносяться за рамки суцільного обстеження. На початковій стадії формування статистики інновацій пропонується включати їх у щорічні вибіркові обстеження по обмеженому колу інноваційно-активних підприємств.

Маються на увазі питання, що потребують визначених якісних оцінок досліджуваних явищ, заснованих на думці респондентів. Це характеристики: інноваційної стратегії; джерела інформації про інновації; чинників, що перешкоджають інноваційній діяльності; методів підтримки і збільшення конкурентоспроможності інновацій, що задіяні на інноваційних підприємствах. Надалі, коли статистика інновацій одержить стійкий розвиток, питання такого типу можуть ставитися з більш тривалою періодичністю. Далі подібний принцип організації статистики передбачається використовувати в іншій формі.

На теперішній час обстеження інновацій в Україні не відповідає міжнародним стандартам через наступну низку причин [14]:

- обстеження не охоплювали діяльність деяких груп підприємств (згідно класифікації КВЕД);
- розглядалися в основному лише абсолютні показники;
- методологія та підходи базувалися на суцільному обстеженні середніх та великих підприємств;
- обстеження обмежувалося лише інноваційними продуктами та інноваційними процесами.

Ні методичні вказівки, ні інструкція щодо заповнення форми не дають рекомендацій і не роз'яснюють, які конкретно фахівці підприємства можуть кваліфіковано її заповнити. Оскільки форма з інновацій охоплює досить широке коло питань як виробничо-технологічного, так і економічного характеру, необхідна участь у її заповненні фахівців цього профілю. На практиці ж форма часто потрапляє в бухгалтерію, що різко знижує професійність її заповнення.

Після внесення змін до Методичних положень зі статистики інноваційної діяльності у 2015 році була усунена відмінність українських норм щодо періоду обстеження інноваційної діяльності від міжнародних стандартів з врахуванням специфіки інновацій у питанні тривалості терміну розроблення і впровадження і, відповідно, отримання і оцінки результатів; стало приділятися більше уваги відносним показ-

никам, підвищилося деталізація показників щодо інноваційних продуктів та інноваційних процесів.

Форма статистичного обліку інноваційної діяльності справедливо піддається різкій критиці з боку промислових підприємств. Подібне ставлення на практиці призводить або до формального її заповнення, або до відображення в ній лише частини інноваційної діяльності [1], а порушення порядку подання або використання даних державних статистичних спостережень у відповідності до статті 186 Кодексу України про адміністративні правопорушення [15], що тягне за собою накладення штрафу від трьох до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, не є суттєвим важелем тиску.

Разом з тим існують і об'єктивні причини, у зв'язку з якими підприємства не показують інноваційну діяльність у повному обсязі. Вони безпосередньо пов'язані з особливостями сформованого механізму здійснення інновацій [1].

В цілому в разі проведення аналізу показників інноваційної діяльності важко сформулювати остаточно визначений набір аналітичних завдань. Інноваційний процес складний, а в його аналізі занадто багато невідомих і невимірюваних параметрів [2].

Виходячи з найбільш актуальних питань інноваційної політики, а також бажаної інформаційної бази інноваційної діяльності, рекомендується особливо ретельно досліджувати такі питання:

- взаємозв'язок між інноваційною активністю і розміром інноваційного підприємства;
- взаємозв'язок між технологічною кооперацією й інноваційними характеристиками;
- інноваційну діяльність у галузевій та регіональній структурі;
- взаємозв'язок між виконанням (придбанням результатів) досліджень і розробок на інноваційних підприємствах і інноваційними характеристиками по галузях;
- дослідження ролі нематеріальних активів у інноваційній діяльності;
- взаємозв'язок процесів приватизації й інноваційної активності інноваційного підприємства;
- зайнятість робітників і інноваційні характеристики;
- взаємозв'язок між інноваціями, результатами діяльності та розвитку інноваційного підприємства.

Як вже зазначалось вище, розвиток підприємства може проявлятися у поліпшенні його фінансових показників та відповідних якісних характеристик фінансового стану та фінансової ефективності.

Критеріями розвитку є зміна показників, що має позитивний характер (це стосується й показників, для яких зменшення є позитивним явищем, наприклад, знос основних засобів, період інкасації дебіторської заборгованості і т.ін.), а показниками розвитку – статистичні відносні величини темпу росту (приросту) базових показників [16].

Крім власне фінансових показників та похідних від них фінансових коефіцієнтів розвиток може проявлятися в позитивній зміні якісних характеристик стану підприємства, яка не може бути відображена у вигляді відносної статистичної величини темпу росту або приросту (враховуючи описовий характер характеристики стану підприємства).

Крім того, за межами аналізу фінансових індикаторів залишається низка важливих показників та якісних характеристик стану підприємства, що також мають засвідчувати його розвиток. Це, зокрема стосується характеристик конкурентоспроможності, інвестиційної привабливості, кредитоспроможності, безпечності, і т.ін. Вони потребують не тільки розвитку системи управлінського обліку для отримання необхідних даних, але й здійснення ґрунтовного аналізу та порівняння з іншими підприємствами. Проте, складовими перелічених якісних характеристик можуть бути кількісні, що стосуються безпосередньо підприємства, як наприклад, доля ринку, кількість замовників продукції (робіт, послуг) і т.ін.

Основним джерелом облікової інформації системи індикаторів рівня аналізу інноваційної діяльності в цілому по підприємству (його інноваційної активності) мають стати існуючі дані фінансового та статистичного обліку, зокрема, наведені у формах фінансової звітності «Баланс» (Б), «Звіт про фінансові результати» (ЗФР) та формі статистичної звітності №1 «Інновація» (ІН) [16].

Слід зазначити, що форма звітності №1-інновація» (ІН), як та що застосовується в більшій мірі для макроекономічного статистичного аналізу, надає дуже обмежену інформацію для аналізу інноваційної діяльності підприємства, та її впливу на ефективність його фінансово-господарської діяльності. Отже, за даними цієї форми можливо відстежити лише обмежену кількість загальних показників інноваційної

активності підприємства, та деякі показники структури інноваційної діяльності.

Відмінність категорії «активність» від категорії «ефективність» полягає в тому, що якщо ефективність визначається результатом перебігу процесу діяльності, то активність, окрім вище зазначеного, свідчить про залежність результату від рівня інтенсивності змін і визначає потенційні можливості щодо інтенсифікації його рівня. Наукоємні організації, які виробляють продукцію п'ятого або шостого технологічних укладів, є організаціями із високою інноваційною активністю, а інноваційна діяльність тут завжди відіграє суттєве значення. Під інноваційною активністю розуміють «інтенсивність здійснення діяльності із розробки і впровадження нових технологій або удосконалених продуктів в господарський оборот» [17].

Інноваційна активність промислових підприємств вже давно є об'єктом статистичних спостережень та статистичного аналізу на рівні держави, здійснення яких вимагає від підприємств ведення так званого статистичного обліку та складання статистичної звітності. Проте, статистичні показники щодо інновацій, які наводяться у статистичній звітності, не дозволяють зробити остаточного висновку про її результати – ефективність інноваційної діяльності, її активізацію на конкретному підприємстві, тощо [18].

Результати інноваційної діяльності, на наш погляд, становлять не тільки власне ознаки та обсяги її здійснення (виражені у кількості запроваджених інновацій, обсязі інноваційних витрат за напрямками, тощо, та наведені в статистичній звітності), але й, в більшому ступені, додаткові вигоди отримані підприємством внаслідок її здійснення. Адже, результативність інноваційної діяльності на рівні окремого підприємства проявляється саме в її позитивному впливі на його розвиток, і саме цей вплив, уособлений в певних показниках, характеристиках, їх змінах має підлягати управлінському впливу з боку суб'єктів управління, зокрема плануванню, контролюванню, регулюванню. Це завдання поки що є недостатньо розв'язаним існуючою методологією статистичного обліку та звітності з питань інновацій промислового підприємства.

Так, система показників результатів інноваційної діяльності має містити, як найменш, такі групи [19]:

– показники інноваційної активності, засновані на абсолютних значеннях статей обліку та звітності (в натуральному або грошовому виразі);

– показники результативності (ефективності) інноваційної діяльності, засновані на порівнянні певних статей фінансової, статистичної, управлінської звітності (відносні показники);

– показники, засновані на якісних характеристиках інноваційної діяльності, отриманих внаслідок попереднього аналізу.

Якщо перша група показників представлена в існуючих формах статистичних звітів щодо інновацій, то дві останні в поле зору статистичних спостережень майже не підпадають.

З огляду на вище зазначені проблеми та особливості ведення статистичного обліку інноваційної діяльності в Україні проведемо аналіз її стану тенденцій за основними групами показників в напрямку трансформації ідеї в результат від комерціалізації на її базі готового винаходу: дослідження та розробки – попит на винаходи – дифузія та впровадження винаходів – випуск інноваційної продукції та попит на інноваційні товари.

За даними Держкомстату України починаючи з 2014 р., дані наведені без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції..

Першочергово проаналізуємо діяльність, пов'язану з інноваціями, в частині їх вироблення (рис. 1 – рис. 4).

За період з 2010 по 2017 роки в середньому відбувається підвищення попиту на науко-дослідні розробки (рис.1, рис.2), серед яких прикладна (експериментальна) галузь знань, досягнення в якій спрямовані безпосередньо на предметне точкове застосування в вирішенні конкретних завдань, користуються найбільшим попитом на загальнодержавному рівні.

В Одеському регіоні зацікавленість теоретичними та практичними аспектами розвитку наукових знань практично однакова з перевищенням витрат на фундаментальні наукові дослідження в останньому році періоду охоплення.

Наукова продуктивність у вигляді готових оформлених рішень та розробок у відповідних галузях знань (рис. 3-4) корелює з витратами

Рис. 1. Витрати на виконання наукових досліджень і розробок за видами робіт в Україні за період 2010–2017 рр.

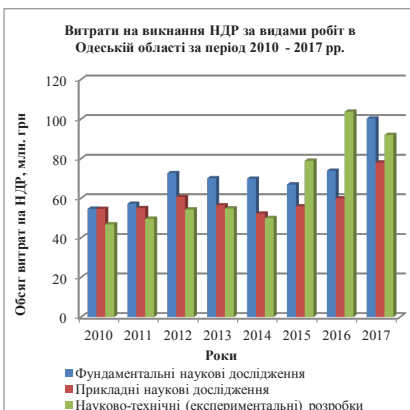

Рис. 2. Витрати на виконання наукових досліджень і розробок за видами робіт в Одеській області за період 2010–2017 рр.

Рис. 3. Обсяг виконаних наукових та науково-технічних робіт в Україні за період 2010–2017 рр.

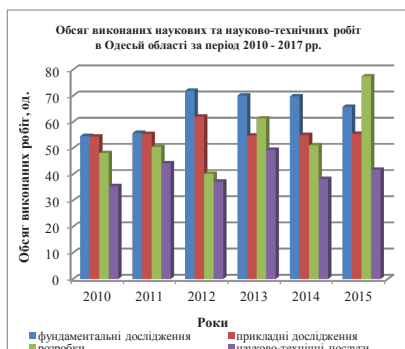

Рис. 4. Обсяг виконаних наукових та науково-технічних робіт в Одеській області за період 2010–2017 рр.

на виконання наукових досліджень і розробок в охопленні всіх областей, проте в Одеській найбільш плідними виявилися фундаментальні дослідження, та зважаючи на не меншу кількість прикладних розробок, можливе безпосереднє застосування нових теоретичних знань для вироблення нових прикладних рішень.

Втім, оцінити результативність витрат на виконання НДДКР за 2016 та 2017 роки з огляду на не оприлюднення даних не уявляється можливим.

Проаналізуємо провадження інноваційної діяльності на ланці попиту на винаходи (рис. 5 – рис. 10).

За напрямками інноваційної діяльності в здійснюваних підприємствами витратах впродовж аналізованого періоду (рис. 5-6) спостерігається пріоритетність в переоснащенні та покращенні матеріально-технічної бази виробництва продукції, підвищенні якості та надійності програмного забезпечення. Здійснення витрат з метою набуття інших зовнішніх знань набуло найменшого поширення в масштабах дер-

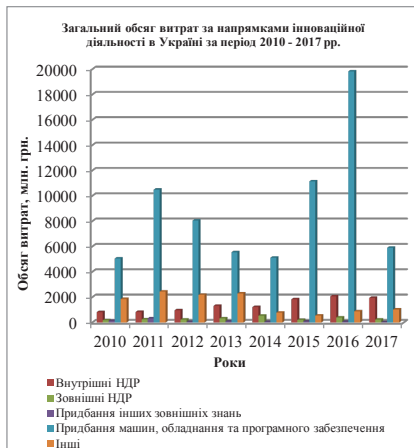

Рис. 5. Обсяги витрат за напрямками інноваційної діяльності в Україні за період 2010–2017 рр.

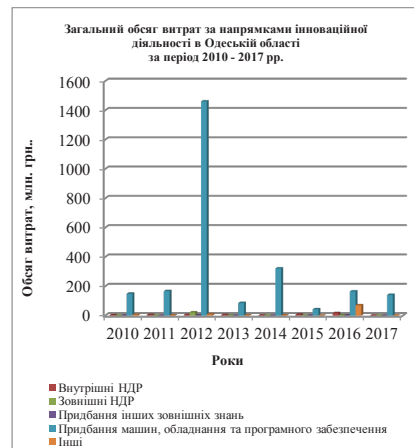

Рис. 6. Обсяги витрат за напрямками інноваційної діяльності в Одеській області за період 2010–2017 рр.

жави та окремого досліджуваного регіону, а в Одеській області суттєві фінансові вливання були вжиті в придбання машин, обладнання в 2012 р.

Зокрема прослідковується майже однакова динаміка змін в розрізі витрат за напрямками інноваційної діяльності між одеським регіональним та державним рівнями та за всіма показниками згортання інноваційної діяльності в Україні після 2014 року з рухом в сторону поступового поживлення в подальшому.

В рамках проведення заходів щодо приведення вітчизняної статистики до міжнародних стандартів після проведення перегрупувань показників та їх узагальнення з 2007 р. до складу інших витрат на інноваційну діяльність віднесені наступні їх види:

- підготовка виробництва для впровадження інновацій;
- навчання та підготовка персоналу для розробки та запровадження нових або значно вдосконалених продуктів та процесів, діяльність щодо ринкового запровадження інновацій та інші роботи, пов'язані зі створенням та впровадженням інновацій.

Придбання машин та обладнання, пов'язаних з впровадженням інновацій, з того ж року перетворилося на показник придбання машин, обладнання та програмного забезпечення, незалежно від цільового використання закуплених продуктів. Показник придбання нових технологій розширено до показника придбання інших зовнішніх знань, а витрати на внутрішні та зовнішні наукові дослідження та розробки об'єднано до показника дослідження і розробки.

Тенденція щодо зменшення інноваційної активності (рис. 7-8) до 2015 р. залишається незмінною. За співвідношенням витрат та кількості підприємств, що працювали з інноваціями, можна зробити висновок про зменшення частки інноваційних витрат на підприємство за всіма напрямками їх здійснення, суттєво такий ефект проявляється в досліджуваному регіоні.

Основним джерелом фінансування інноваційного виду діяльності (рис. 9-10) на протязі аналізованого восьмирічного періоду залишаються власні кошти промислових підприємств з підвищенням їх частки в структурі капіталу, формованого на впровадження розробок. Внаслідок включення позикових коштів до складу інших дже-

Рис. 7. Кількість підприємств, що витрачали кошти за напрямками інноваційної діяльності, в Україні за період 2010–2017 рр.

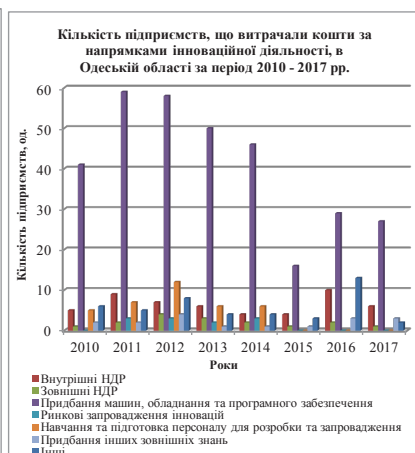

Рис. 8. Кількість підприємств, що витрачали кошти за напрямками інноваційної діяльності, в Одеській області за період 2010–2017 рр.

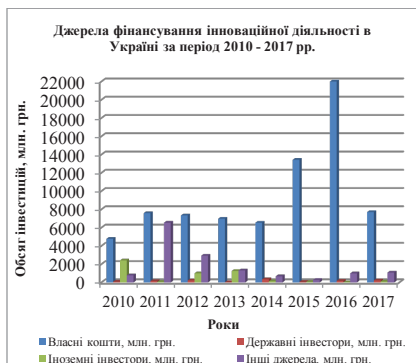

Рис. 9. Джерела фінансування інноваційної діяльності в Україні за період 2010–2017 рр.

Рис. 10. Джерела фінансування інноваційної діяльності в Одеській області за період 2010–2017 рр.

рел фінансування з 2015 р. ускладнилася оцінка розміру кредитів, але оскільки вони складають основну частину інших джерел, саме на них в останні роки знизився попит.

Окремо приділимо увагу самим інноваціям, їх дифузії та впровадженню на ланці впровадження в Україні та Одеській області (рис. 11 – рис. 19).

Результативність процесів дифузії інновацій залежить від розвитку та ефективності роботи інноваційної інфраструктури.

Як зазначається в Законі [20], інноваційна інфраструктура – сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо).

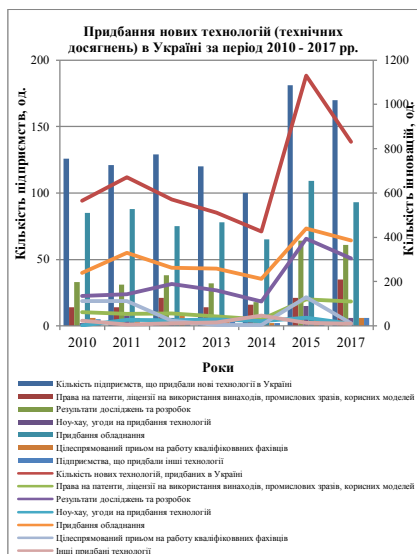

Рис. 11. Придбання нових технологій (технічних досягнень) в Україні за період 2010–2017 рр.

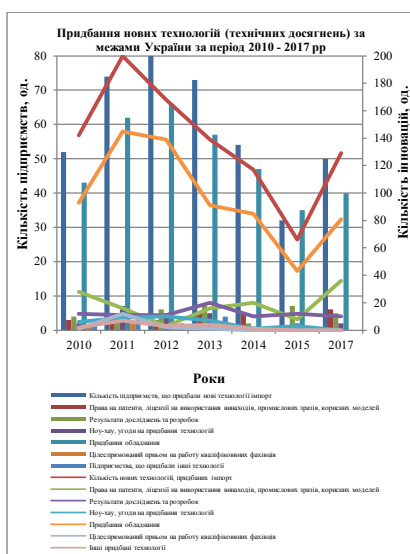

Рис. 12. Придбання нових технологій (технічних досягнень) за межами України за період 2010–2017 рр.

За кількістю підприємств, придбавших нові технології (технічні досягнення) та кількістю придбаних таких продуктів (рис. 11-12) прослідковується стабільність, хоч і зі зниженням, здійснення інноваційної діяльності в Україні в частині приросту технологій та позитивно характеризує роботу інноваційної інфраструктури в частині рівності інформованості ринку та доступу до інновацій з одного боку та усереднено однакового рівня фінансування впровадження результатів НДР з другого боку. Зворотний характер змін відбувається в придбанні нових технологій за межами держави з 2014 р., що може свідчити з одного боку про високий рівень задоволення науковою сферою потреб вітчизняних як промислових підприємств, так і споживачів кінцевого продукту, й про низьку інвестиційну спроможність та/або низький рівень фінансової стійкості підприємств України для запровадження інновацій із-за меж держави з другого боку.

В розрізі технологічних інновацій придбаних в Україні й за її межами права на патенти, ліцензії на використання винаходів, промислових зразків, корисних моделей користувалися найбільшою популярністю на відміну від віднесених до інших та близьких до ноу-хау, угод на придбання технологій за всі вісім років, що відповідає висновку щодо складання найбільшої частки витратами на придбання машин, обладнання, програмного забезпечення та, як наслідок, або технічного переоснащення, або технологічного оновлення, переорієнтації виробництва.

У випадку з передачею технологій за кількістю інновацій (рис. 13-14) ситуація з дифузиею на вітчизняному ринку та придбанням є однаково направленою, співставлення ж отримання та поширення технічних досягнень у взаємовідносинах з закордонними учасниками інноваційного процесу дає можливість зробити висновок про діаметрально протилежні наслідки провадження науково-технічної та підприємницької діяльності.

Експорт технологій в Україні та за її межами відзначився однаковою динамікою з різного ступеню інтенсивністю змін в русі розробок за їх кількістю в національному інноваційному просторі.

В напрямку віддачі інформаційної сфери інноваційного простору у вигляді передачі нових технологій, незважаючи на загальне падіння інноваційної активності з 2014 р., особливо в частині кількості впроваджених інновацій та кількості запровадивши їх підприємств, при

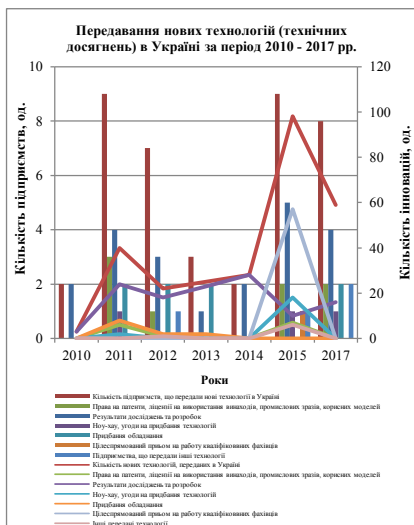

Рис. 13. Передавання нових технологій (технічних досягнень) в Україні за період 2010–2017 рр.

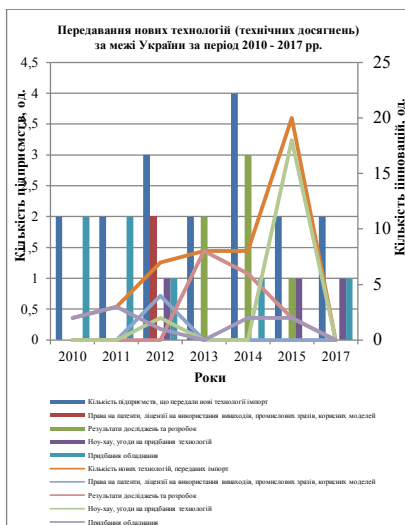

Рис. 14. Передавання нових технологій (технічних досягнень) за межі України за період 2010–2017 рр.

погіршенні умов здійснення будь-якого виду економічної діяльності і не тільки, можна говорити про початок зростання якості надаваних інформаційно-комунікативних, консалтингових, маркетингових послуг в сфері інновацій з того ж періоду та початок падіння з 2015 р., скоріше всього не пов'язаний з аналогічного характеру змінами попиту на інноваційну продукцію, а вірогідно продиктований тривалістю життєвого циклу прийнятих та задіяних технологічних досягнень та інноваційного циклів на інноваційно-активних підприємствах, зокрема підвищення попиту за кількісною характеристикою розробок та підприємств-отримувачів з 2015 р. імпортного напрямку трансферу технологій.

Фактична поява в 2015 році попиту на інновації з одночасним прийомом на роботу кваліфікованих кадрів у весь період дослідження свідчить про міграцію кваліфікаційно відповідних ресурсів в рамках держави та дає підставу для ствердження про зростання рівня якості,

сучасності, кваліфікаційної відповідності та прикладної спрямованості освітніх послуг. Разом з тим, не спостерігається зацікавленість отримання розробок разом з обслуговуючим їх персоналом з України.

Оцінка за даним показником з причини не оприлюднення даних на виконання вимог Закону України «Про державну статистику» щодо конфіденційності статистичної інформації, як і про рух інших статистично виділених груп інновацій, не уявляється можливим.

Слід відзначити різке підвищення становлення об'єктом купівлі-продажу в 2015 році ноу-хау, що охороняються режимом комерційної таємниці, та угод на придбання технологій на імпорт на фоні повної відсутності попиту на права та патенти, ліцензії на використання винаходів, промислових зразків, корисних моделей за весь аналізований період, за винятком 2012 року. Результати досліджень і розробок йшли на експорт в 2013–2015 рр., на відміну від відносно стабільного прояву інтересу до них вітчизняними підприємствами, а придбання обладнання на вітчизняному ринку технологій та їх поширення за межі знаходилося майже на однаковому рівні.

Кількість підприємств, що передавали технології, стабільно перевищує кількість задіяних технологій в тематиці своєї ланки аналізу, як і в усіх інших групах показників з тієї лише принциповою відмінністю, що в динаміці змін рівень кількості підприємств-імпортерів інновацій в середині досліджуваного періоду позначився зростом в порівнянні з іншими роками та на відміну від ситуації на вітчизняному ринку.

Серед інновацій найбільш популярними в промислових виробників (рис. 15) були засновані на технологіях з устаткуванням за весь період та як результат досліджень та розробок з їх суттєвим збільшенням в 2015 та 2017 рр. В підтвердження висновку щодо кількісного співвідношення підприємств з витратами за напрямками інноваційної діяльності та висновку щодо орієнтації на переоснащення виробничих потужностей у прояві попиту на впровадження технологій з устаткуванням, при чому отримання технологій у зв'язці з призначеним для їх реалізації обладнанням на вітчизняному ринку суттєво перевищує їх кількість, отриману з-за кордону. В підтвердження висновку про достатній рівень задоволення потреб споживачів вітчизняною наукою та/або низький рівень фінансової забезпеченості суб'єктів інноваційного сектору економіки України за вказаний період.

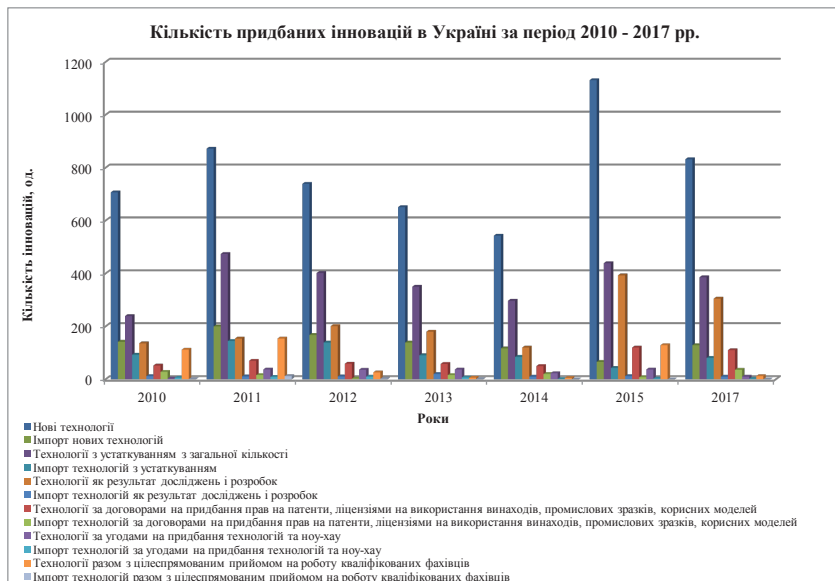

Рис. 15. Кількісна типізаційна характеристика придбаних інновацій в Україні за період 2010- 2017 рр.

З переходом на нову форму основної статистичної звітності щодо інноваційної діяльності в Україні за міжнародними стандартами з періодом звітування в дворічний термін не відображення інформації щодо ряду показників за 2016 р. позбавляє можливості порівняння даних за ними з попередніми та наступними роками, ускладнюючи динамічний аналіз.

Отримання технологій разом з цілеспрямованим прийомом на роботу кваліфікованих фахівців з-за кордону та імпорт технологій за угодами на придбання технологій та ноу-хау знайшли найменше всього прихильників. Даних регіонального рівня щодо надання переваги технологічним інноваціям за типом техніко-правового навантаження Головне управління статистики в Одеській області не надає.

Згідно графіків (рис. 16-17) придбання інновацій за кількістю придбаних та впроваджених відбивається у їх впровадженні й свідчить про доведення підприємств до завершеності в частині організаційних,

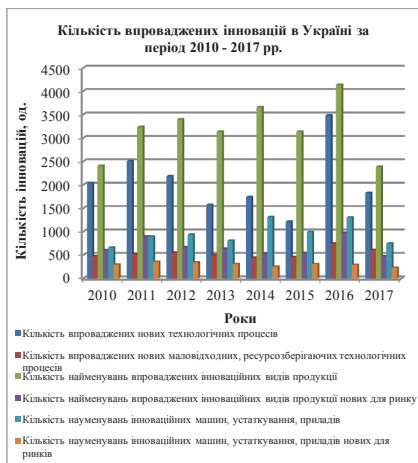

Рис. 16. Кількість впроваджених інновацій в Україні за період 2010–2017 рр.

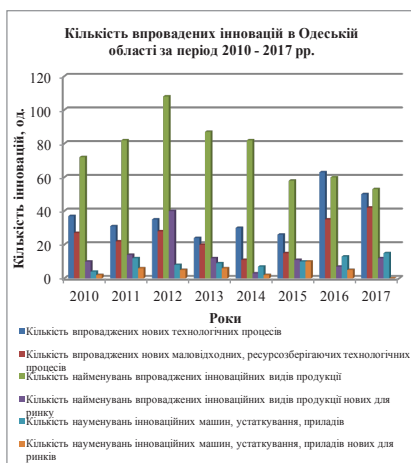

Рис. 17. Кількість впроваджених інновацій в Одеській області за період 2010–2017 рр.

техніко-технологічних трансформацій виробничих потужностей та умов включення нововведення до складу процесів підприємства, в тому числі в умовах нестачі коштів, як в розрізі обсягів виконаних наукових та науково-технічних робіт, так і в розрізі витрат за напрямками інноваційної діяльності. При чому кількість найменувань впроваджених інноваційних видів продукції, особливо в Одеській області, перевищує кількість запроваджених технологічних процесів, а найменша кількість найменувань інноваційних машин, устаткування, приладів для ринку при найбільшій частці в розрізі витрат за напрямками інноваційної діяльності у витрат на придбання машин, устаткування та програмного забезпечення свідчить про новизну зазначеного виду інновацій для підприємства та оновлення виробничих можливостей галузі, а не технологічний підйом держави, при чому рівень впровадження нових маловідходних, ресурсозберігаючих технологічних процесів в порівнюваному регіоні суттєво вищий за загальнонаціональний.

Тенденції змін кількості впроваджуючих нові розробки підприємств (рис. 18-19) та здійснивши витрати на комерціалізацію інноваційних

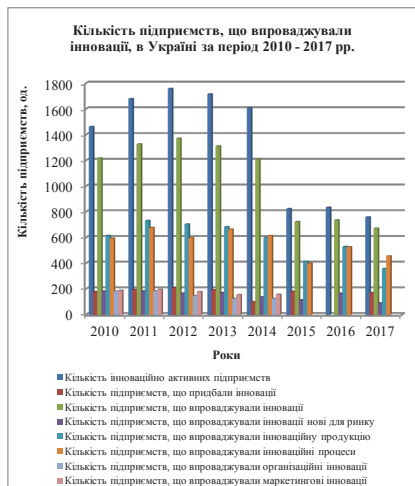

Рис. 18. Кількість підприємств, що впроваджували інновації, в Україні за період 2010–2017 рр.

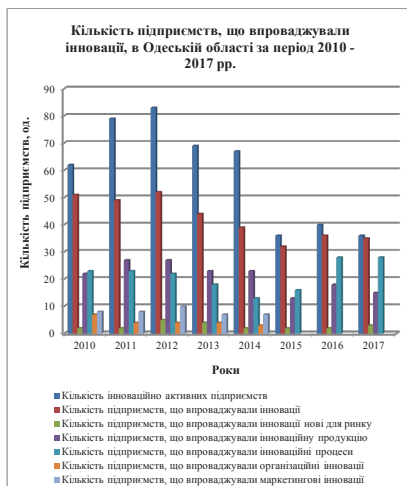

Рис. 19. Кількість підприємств, що впроваджували інновації, в Одеській області за період 2010–2017 рр.

рішень за напрямками інноваційної діяльності корелює між собою та відзначається однаковим спадом після 2014 р. та, водночас, умовно однаковим рівнем впровадження інноваційна тлі зростання витрат, зокрема на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення й ринкових запроваджень інновації. Це свідчить про збільшення періоду приведення в стан придатності підприємства до безпосереднього застосування результатів НДР, та, свою чергу, про зростання початкового етапу інноваційного циклу, що в умовах нестачі коштів призводить до тривалості й перервності такої діяльності та зростання частки потенційно інноваційних в складі інноваційно-активних підприємств.

Різний характер змін рівнів показників кількості придбаних інновацій технологічного характеру та кількості впровадивших інновації підприємств починаючи з 2015 року говорить про відмінність результативності та фінансово-економічної ефективності інноваційної

діяльності інноваційно-активних учасників ринку і, як наслідок, підвищення інвестиційної активності інноваційного характеру окремих підприємств та збільшення фінансового навантаження на інші після впровадження нових технологій в попередні роки.

Здійснено дослідження інноваційних процесів в Україні на ланці випуску та попиту на інноваційну продукцію (рис. 20 – рис. 23).

В загальному об'ємі реалізованої інноваційної продукції (рис. 20-21) найбільша її видова частина представляє реалізовану інноваційновмістку продукцію нову для підприємства на протязі всіх семи років аналізу з однаковою з загальним об'ємом продажів лінією тренду. Рівень реалізації експортованих інноваційних товарів та нових для ринку попеременно перевищували один одного.

В межах країни продукція промислових виробників Одеського регіону позначилася більшою інноваційністю в період з 2012 р. по 2015 р при загальному спаді в останній разом з відповідними змінами в об'ємах реалізації продукції на експорт.

Підприємства Одеського регіону відзначилися на тлі державних інноваційних процесів в перші два роки, не збавляючи тенденції до

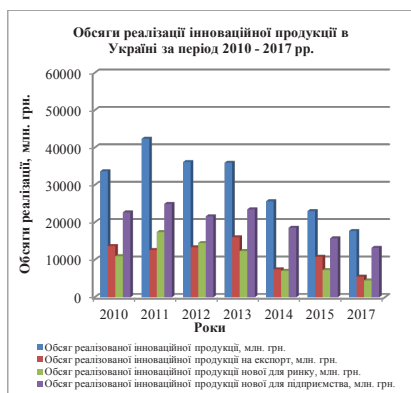

Рис. 20. Обсяги реалізації інноваційної продукції в Україні за період 2010–2017 рр.

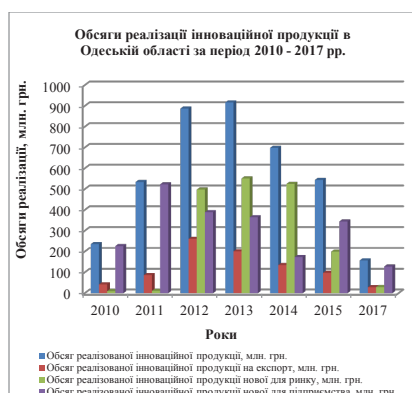

Рис. 21. Обсяги реалізації інноваційної продукції в Одеській області за період 2010–2017 рр.

2014 р., проте, незважаючи на загальний стан доходів від інноваційної діяльності в різних областях України, продемонстрували менший спад попиту на інноваційну продукцію власного виробництва.

Співвідношення обсягів продажів продукції (рис. 22-23) з інноваційною складовою та кількості її реалізувавших промислових підприємств в межах Одеського регіону, на відміну від України, позначається поступом в сторону зменшення суб'єктів підприємницької діяльності при сплеску реалізаційної активності в середині досліджуваного інтервалу – в підтвердження висновку про скорочення частки інноваційних витрат на підприємство за всіма напрямками їх здійснення і, як випливає, при збільшенні кількості підприємств, включених в державний інноваційний процес, зменшення результативності провадження даного виду діяльності, що, в свою чергу, скоріше пов'язано зі зменшення фінансування, аніж з падінням попиту на такого характеру розробки та продукцію.

Майже не здійснювані перерахування показників за минулі звітні періоди при переході на нові методики збору статистичних даних,

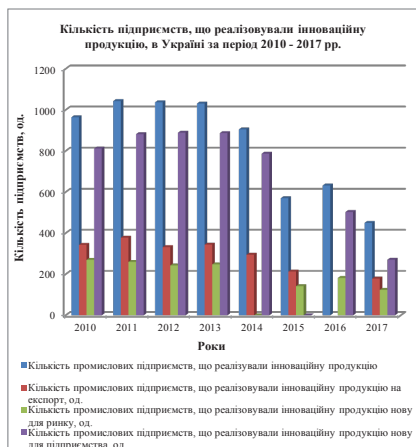

Рис. 22. Кількість підприємств, що реалізували інноваційну продукцію, в Україні за період 2010–2017 рр.

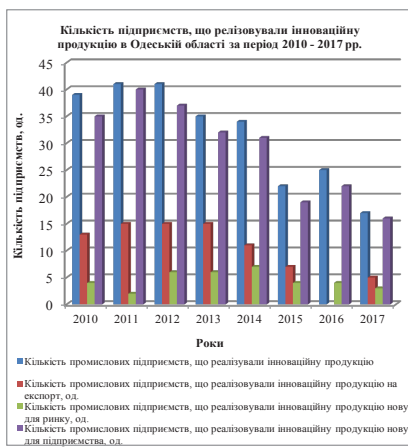

Рис. 23. Кількість підприємств, що реалізували інноваційну продукцію, в Одеській обл. за період 2010-2017 рр.

внаслідок чого відбувається зростання з кожним роком кількості одних статистичних показників та їх деталізаційного наповнення, згортання та об'єднання окремих, угруповання, й з причини не проведення доповнення даних минулих оглядових періодів, приведення їх у порівнянний вид у відповідності до останніх методологічних трансформацій призводить до ускладнення динамічного аналізу та коректності надаваної оцінки досліджуваних економічних категорій. В деяких випадках регіональні дані відрізняються більшою деталізацією досліджуваних явищ.

Перехід до дворічного періоду звітування з одного боку дає можливість оцінки більш завершених інновацій, з іншої ускладнює порівняння з минулими звітними періодами при не приведенні даних за них у співставний вид.

За восьмирічний період майже за всіма показниками Одеська область за своїм рівнем інноваційної активності знаходиться на середньому або в нижній частині середнього рівня по Україні та за більшістю з них підприємства на її території відбивають загальнонаціональні тенденції.

З метою демонстрації тенденцій розвитку інноваційної діяльності в Україні та відокремлено в досліджуваному регіоні подамо узагальнені дані за всіма ланками аналізованого періоду у вигляді табл. 4.

За обсягом витрат на наукові розробки та дослідження (наукові та науково-технічні роботи) спостерігається загальний підйом діяльності інноваційно-активних підприємств (згідно визначення ДССУ) на 65,03 % за границями періоду здійснюваного аналізу, при чому ефективність фінансування НДР продемонструвала відчутно менше зростання в розмірі 27,81 %, що свідчить про збільшення тривалості стадії формування майбутніх інновацій. Підприємства Одеської області продемонстрували більші показники динаміки: обсяг витрат на НДР – 73,5 % та обсяг завершених НДР – 24,80 %.

Попит на винаходи у вітчизняному інноваційному просторі можна узагальнено охарактеризувати трьома показниками: загальним обсягом витрат за напрямками інноваційної діяльності, він же витрати за джерелами фінансування, і кількістю підприємств за напрямками діяльності інноваційного характеру. В частині витрат за восьмирічний період на тлі усередненого за областями зростуна

13,32 % в Одеському регіоні відбувся спад на 4,37 % при однаковій тенденції в кількості підприємств, що реалізували подібні інвестиції, до скорочення на 48,08 % та 41,94 % в Україні та Одеському регіоні відповідно.

Окремої уваги заслуговують дифузія інновацій та зовнішньоекономічні інноваційні зв'язки у вигляді існування та функціонування інформаційних каналів для руху в обох напрямках технологій та винаходів від креаторів до споживачів-отримувачів й експорту результатів провадження інноваційної діяльності у вигляді інноваційного продукту та інноваційної продукції, що за кількістю технологій та реалізувавших їх суб'єктів господарювання мали відповідні між парами показників й напрямків руху технологій імпортного характеру тенденції до зростання в межах України (у кількості придбаних технологій на 47,26 % та кількості придбавших їх підприємств на 34,92%) та падіння із-за меж України (9,15 % та 3,85 % відповідно) й експортного характеру суттєвого зрушення (у кількості переданих технологій на 1867 % та кількості передавших їх підприємств на 300 %). Незважаючи на підвищення активності функціонування інноваційної інфраструктури, фактична кількість задіяних винаходів та розробок на підприємствах інноваційної сфери зазнала зменшення в загальній національній масі на 10,38 % наприкінці 2017 року порівняно з даними за підсумком 2010 року, при чому інтенсивність насичення інноваційністю промисловості Одеського регіону позначилася позитивною тенденцією на 35,14 %. В кількості суб'єктів підприємницької діяльності відбулося зменшення учасників інноваційних процесів загалом в державі на 48,08 % та в регіоні на 41,94 %.

Тенденція до згортання інноваційної діяльності в 2017 році в порівнянні з початком періоду дослідження, незважаючи на суттєвий підйом в 2012 – 2014 роках за всіма групами аналітичних показників, збереглася і в масштабах реалізації продукції, володіючої інноваційними ознаками, споживачам вітчизняного ринку на 47,43 % та Одеського регіону на 33,19 % і протилежною динамікою в обсягах реалізації на експорт в Україні та Одеському регіоні на 59,75 % та 32,33 % відповідно. Більше зменшилася кількість суб'єктів інноваційного сектору в Одеському регіоні на 56,41 %, аніж загалом по державі – на

Таблиця 4. Динамічний аналіз розвитку інноваційної діяльності в Україні та Одеській області за період 2010–2017 рр. (складено авторами)

Показник	Дані по Україні		Темп приросту, %		Дані по Одеській області		Темп приросту, %
	2010	2017	2017/2010	2017	2010	2017	
Дослідження та розробки							
Обсяг витрат на виконання НДР, млн. грн.	8107,10	13379,30	65,03	156,09	270,26	73,15	
Обсяг виконаних НДР, млн. грн., 2015 р.	9867,10	12611,00	27,81	192,54	240,30	24,80	
Попит на винаходи							
Загальний обсяг витрат за напрямками інноваційної діяльності, млн. грн.	8 045,50	9 117,50	13,32	157,01	150,15	-4,37	
Кількість підприємств, що витрачали кошти за напрямками інноваційної діяльності, од.	1462	759	-48,08	62	36	-41,94	
Фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств, млн. грн.	8 045,50	9 117,50	13,32	157,01	150,15	-4,37	
Дифузія та впровадження винаходів							
Кількість нових технологій, придбаних в Україні, од.	565	832	47,26	–	–	–	
Кількість підприємств, що придбали нові технології в Україні, од.	126	170	34,92	–	–	–	
Кількість нових технологій, придбаних за межами, од.	142	129	-9,15	–	–	–	
Кількість підприємств, що придбали нові технології за межами, од.	52	50	-3,85	–	–	–	

Показник	Дані по Україні		Темп приросту, %		Дані по Одеській області		Темп приросту, %
	2010	2017	2017/2010	2017	2010	2017	2017/2010
Кількість нових технологій, переданих в Україні, од.	3	59	1866,67	-	-	-	-
Кількість підприємств, що передали нові технології в Україні, од.	2	8	300,00	-	-	-	-
Кількість нових технологій, переданих за межами, 2016 р., од.	2	20	900,00	-	-	-	-
Кількість підприємств, що передали нові технології за межами, од.	2	2	0,00	-	-	-	-
Кількість впроваджених інновацій, од.	2043	1831	-10,38	37	50	35,14	
Кількість підприємств, що впроваджували інновації, од.	1462	759	-48,08	62	36	-41,94	
Випуск та попит на інноваційну продукцію							
Обсяг реалізованої інноваційної продукції, млн. грн.	33697,57	17714,24	-47,43	235,85	157,57	-33,19	
Кількість промислових підприємств, що реалізували інноваційну продукцію, од.	964	450	-53,32	39	17	-56,41	
Обсяг реалізованої інноваційної продукції на експорт, млн. грн.	13713,05	5518,83	-59,75	42,351	28,66	-32,33	
Кількість промислових підприємств, що реалізовували інноваційну продукцію на експорт, од.	343	179	-47,81	13	5	-61,54	

53,32 %, при чому реалізація, орієнтована за межі держави, як і в її обсязі, відзначилася протилежною динамікою між національним рівнем (47,81 %) та регіональним (61,54 %).

В цілому проведений аналіз свідчить про суттєве зниження всіх ключових показників інноваційної активності в вітчизняній промисловості протягом означеного періоду, і такі підсумки є вельми очікуваними. Що ж до результативності, то статистичні звіти не надають жодних її характеристик. Водночас, вважаємо, що серед наведених в табл.4. основним результатом інноваційної діяльності для підприємств промисловості є власне реалізація інноваційної продукції, яка має забезпечити як найменш відшкодування інноваційних витрат. Це дозволяє оцінити результативність інноваційної діяльності та її зміни на традиційних в економічному аналізі засадах визначення економічного ефекту – як відношення отриманих вигід (обсягу реалізації інноваційної продукції) до понесених для цього витрат (інноваційних витрат). Результати розрахунків наведено в таблиці 5.

Таблиця 5. Результативність інноваційної діяльності в промисловості

	Результативність інноваційної діяльності		
	2010 р.	2017 р.	Темп приросту, %
Промисловість України	4,19	1,94	- 53,6
Промисловість Одеського регіону	1,50	1,05	- 30,0

Незважаючи на недостатню об'єктивність самих значень показників (внаслідок визнаної необ'єктивності самих статистичних даних), їх динаміка показово засвідчує різке падіння результативності інноваційних процесів в промисловості. Таке становище актуалізує питання контролювання інноваційної активності та результативності інноваційної діяльності на рівні підприємств, формування його інформаційно-аналітичного забезпечення за межами суто статистичного обліку – на базі всебічного управлінського обліку результатів інноваційної діяльності, аналізу впливу результатів інноваційної діяльності на розвиток промислового підприємства.

Література

1. Дежина И. Обеспечение эффективных механизмов осуществления инновационной деятельности в российской экономике. М.: Институт проблем переходного периода, 2001 // <http://www.iet.ru>
2. Курс социально-экономической статистики. Под ред. Назарова М.Г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.std72.ru/dir/statistika/kurs_socialno_ekonomicheskoy_statistiki_pod_red_nazarova_m_g/glava_35_statistika_innovacij/226-1-0-3887
3. Наказ Державної служби статистики України «Методичні положення зі статистики інноваційної діяльності» № 3 від 10.01.2013 р.
4. Наказ Державної служби статистики України «Методологічні положення зі статистики наукової та науково-технічної діяльності» № 312 від 22.11.2012 р. зі змінами та доповненнями.
5. Україна в цифрах: стат. зб. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2011. – 251 с.
6. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: стат. зб. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2017. – 178 с.
7. Інноваційна діяльність промислових підприємств України: експрес-вип. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2014. – 4 с.
8. Здійснення наукових досліджень і розробок в Україні: експрес-вип. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2017. – 2 с.
9. Наукова та науково – технічна діяльність в Україні: допов. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2015. – 5 с.
10. Створення та використання передових технологій та об'єктів права інтелектуальної власності на підприємствах України: допов. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2014. – 6 с.
11. Обстеження інноваційної діяльності в економіці України за (за міжнародною методологією): допов. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2016. – 5 с.
12. Фахівці вищої кваліфікації України: допов. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2013. – 5 с.
13. Руководство Осло. Рекомендации по сбору и анализу данных по инновациям / Совместная публикация ОЭСР и Евростата. – [Третье изд.] – М.: ЦИСН, 2010. – 192 с.
14. Ротар А.В. Особливості статистичного оцінювання інноваційної активності підприємств за європейською програмою CIS (Community Innovation Survey) / А.В. Ротар // Статистика України. – 2010. – №1. – С. 39–45.

15. Ковалева Н.П. Формирование внутренней управленческой отчетности в учетной системе научной организации: дис. ... канд. экон. наук по спец. 08.00.12 / Н.П. Ковалева; Ростов. гос. экон. ун-т. – Р., 2015. – 212 с.
16. Волощук Л.О. Теоретико-методологічні засади безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства. дис. доктора экон. наук : 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / Волощук Лідія Олександрівна. – Одеса, 2016. – 605с. Режим доступу: http://economics.opu.ua/naukova-baza/voloschuk_dis.pdf
17. Трифилова А. А. Оценка инновационной активности предприятий / А. А. Трифилова // Инновации. – 2003. – № 10. – С. 51 – 55. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.twirpx.com/file/146995/>
18. Носовець О. І. Особливості обліку інноваційної діяльності промислових підприємств за міжнародними та національними стандартами / Л.О. Волощук, О. І. Носовець // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2015. – № 5 (21). – С. 188-193. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/No5/188.pdf>
19. Волощук Л.О. Інноваційна діяльність та розвиток промислових підприємств України: проблеми статистичного та економічного аналізу / Л.О. Волощук // Проблеми економіки. – 2014. – №4. – С. 269-274. Режим доступу до журн.: http://problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2014-4_0-pages-269_274.pdf
20. Закон України «Про інноваційну діяльність» № 40-IV від 4.07.2002 р., зі змінами та доповненнями.

Наукове видання

**ІННОВАЦІЙНА ЕКОНОМІКА:
ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ**

Міжуніверситетська колективна монографія

Випуск 3

**Технічний редактор
к.е.н., доц. Мазур О.Є.**

Верстка – Н.М. Ковальчук

Підписано до друку 30.11.2018 р. Формат 60х84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 36,04. Тираж 300. Замовлення № 2712м-41.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавництво та друк: «ОЛДІ-ПЛЮС»
73034, м. Херсон, вул. Паровозна, 46-а
E-mail: office@oldiplus.com
Свід. ХС No 2 від 16.08.2000 р.